

The article deals with a school and teacher. The necessity of the outlook world culture as one of the human fundamental needs is substantiated. Author has been analyzed their aim, tasks, forms and lines of work in physical education of younger schoolchildren.

Key words: orientation, development, healthy, healthy way of live, physical culture.

Меленець Л. І.,

аспірантка Київського університету імені Бориса Грінченка

ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ СІЛЬСЬКИХ ОПОРНИХ ДОШКІЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХХ ст.

У статті розкриваються питання функціонування опорних дошкільних закладів у сільській місцевості України та з'ясовується їх роль у розвитку суспільного дошкільного виховання на селі.

Ключові слова: опорні дошкільні заклади, дитячі садки, сезонні та літні колгоспні майданчики, сільські райони.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Реформування вітчизняної дошкільної освіти неможливе без впровадження нових ідей і технологій у роботі кожного дошкільного навчального закладу. Значну роль у модернізації методичної роботи у системі сучасної дошкільної освіти відіграють опорні дошкільні навчальні заклади, які створюються з метою впровадження у практику досягнень педагогічної науки та перспективного досвіду, проведення роботи з підвищення рівня кваліфікації педагогів, здійснення інноваційних підходів. Опорні заклади є центрами методичної роботи як у районах, так і в освітніх округах.

Поняття «опорний заклад» та основні його завдання визначені у Положенні «Про освітній округ», згідно з яким опорним вважається навчальний заклад, що надає відповідну освіту, забезпечений кваліфікованими педагогічними кадрами, має сучасну матеріально-технічну і навчально-методичну базу, зручне розташування, забезпечує поглиблене вивчення окремих питань освітньої роботи [4].

Кращі освітні установи за рішенням тих чи інших інститутів із наявністю усіх необхідних ресурсів набувають статусу опорних і функціонують протягом декількох років.

Досвід роботи кращих вітчизняних дитячих садків початку ХХ ст. розкрив у наукових публікаціях С. Абромсон; окремі аспекти проблеми організації суспільного дошкільного виховання у радянський період досліджено Л. Батліною, Л. Венжик, Г. Іваненко, Г. Комаровою, С. Салюніною та іншими; розвиток дитячих дошкільних закладів Української РСР в 70-ті рр. простежено у дослідженні Н. Біденко. Проте питання роботи сільських опорних дошкільних закладів у 2 пол. ХХ ст. залишилося малодослідженим.

Метою статті є з'ясування особливостей роботи опорних дитячих садків сільської місцевості України у 60–80-х рр. ХХ ст.

Завдання статті — визначити сутність поняття «опорний заклад», з'ясувати причини виокремлення дошкільних закладів у системі суспільного дошкільного виховання як опорних баз успішної роботи, визначити роль опорних дитячих садків у пропаганді кращих зразків педагогічної діяльності на селі.

Виклад основного матеріалу з обґрунтуванням отриманих результатів. Необхідність у створенні опорних дитячих садків виникла з потребою підвищення фахової кваліфікації працівників дошкільних закладів — завідувачів, вихователів, сестер-вихователів та ін.

Опорний дитячий садок для педагогічної практики мало Петербурзьке товариство сприяння первинному вихованню дітей, засноване в 1871 р. При Київському Фребелівському товаристві, заснованому в 1908 рр., був створений платний Фребелівській жіночий педагогічний інститут з трирічним навчанням — вищий навчальний заклад для підготовки висококваліфікованих вихователюк. Окрім педагогічних і психологічних лабораторій, при ньому діяли й опорні дитячі садки [6].

У 1919 р. за ініціативою С. Шацького при Народному комісаріаті освіти РСФРР була створена Перша Дослідна станція з народної освіти, міське відділення якої знаходилось у Москві, а сільське розташовувалося в Калузькій губернії. У складі міського відділення були дитячий садок, школа і виставка, яка відображала досвід дитячих садків і шкіл. У склад сільського входило, окрім шкіл, 4 дитячих садка, бюро з вивчення краю, педагогічні курси та педагогічний центр, який узагальнював досвід [5].

У зазначений нами період однією з дієвих форм методичної допомоги працівникам дошкільних закладів, поширення досвіду кращих педагогів і колективів була робота опорних дошкільних закладів, які успішно діяли не лише в містах, а й у сільській місцевості. Закономірно, що у повоєнні роки такі садки виділились в обласних, а згодом районних центрах України. Обов'язок працівників закладів полягав в обміні

досвідом роботи на місцях та систематичному зв'язку з дитячими садками колгоспів і радгоспів, необхідній методичній допомозі працівникам сезонних і літніх дитячих майданчиків [2, арк. 30].

Поглибленню змісту та підвищенню ефективності діяльності опорних дошкільних закладів сприяла увага і підтримка з боку відділів народної освіти. Для пропаганди і поширення їхнього досвіду використовувалися різні засоби: оформлювалися стенди «У них є чого навчитися», організовувалися тематичні виставки, проводилися конференції, а головне — органи освіти дбали про те, щоб сформувати в дошкільних працівників потребу ознайомлюватися зі здобутками кращих педагогічних колективів, уміння творчо застосовувати їх у своїй роботі [1].

На базі кращих міських дошкільних закладів організовувалися короткотривалі (від 5-ти до 14-ти днів) і довготривалі (до місяця і більше) курси та семінари-практикуми для різних категорій працівників, проводилися консультації та методичні об'єднання, діяли школи передового досвіду.

Рік у рік робота опорних садків удосконалювалась, вони ставали центрами методичної служби в мікрорайонах, осередками передового педагогічного досвіду [1]. Колеги інших дошкільних закладів, які приходили та приїздили повчитися, як організувати життя малюків, здійснювати навчально-виховний процес, поліпшити організацію побуту дітей ясельного та дошкільного віку, поступово вдосконалювали свою майстерність, збагачувалися знаннями із різних питань теорії дошкільного виховання, оволодівали сучасною методикою проведення занять тощо. Позитивним було те, що практичний показ різних видів діяльності дошкільників проводився не тільки вихователями чи музичними керівниками, а й завідувачами дитячих садків [3, арк. 14].

З розширенням мережі дошкільних закладів зростає і кількість опорних, з'явилися вони також у сільській місцевості [1]. У кінці 1960-х рр. кожен районний відділ народної освіти на базі постійно діючих колгоспних дитячих установ періодично організовував проведення одноденних семінарів-практикумів та методичних об'єднань вихователів і завідувачів дитячих садків. Керівники цих семінарів — усі завідувачі постійно діючими дошкільними закладами — одержували розроблену тематику таких семінарів. Частина кращих доповідей завідувачів і вихователів-колгоспниць, що готувалися до виступів на семінарах, заслуховувалися потім на секції колгоспних працівників під час обласних нарад [3, арк. 27].

Так складався певний досвід роботи з дітьми ясельного і дошкільного віку постійно діючих сільських дошкільних закладів, який ставав надбанням педагогічних та інших (медичних сестер, поварів, столярів) працівників району.

Вважаючи, що успіх в оволодінні методичною системою досвідчених педагогів залежить від зацікавленості тих, хто її вивчає, керівники курсів, семінарів, шкіл передового досвіду уважно аналізували запити й інтереси слухачів, вели щоденник, адже слухачами були вихователі з різним рівнем підготовки. Тому план методичної роботи формувався з урахуванням складу слухачів. У план роботи курсів, семінарів вносились і такі питання, як ознайомлення колгоспниць безпосередньо з роботою виробничої наради, педагогічної ради [3, арк. 26]. Вони не лише відвідували заняття, а й самі проводили їх, разом складали конспекти, плани, готували дидактичний матеріал. Навчання, самостійне виконання завдань озброювало дошкільних працівників різноманітними методичними прийомами, спонукало досягти рівня передових, досвід роботи яких періодично висвітлював методичний журнал «Дошкільне виховання» [1].

В опорних дитячих садках районів складалися плани роботи методичних об'єднань вихователів колгоспних дошкільних закладів, проведення практикумів, консультацій, виїздів для надання безпосередньої допомоги на місцях [1]. Наводимо приклад плану проведення методичного об'єднання працівників колгоспних дитячих садків Сумського району від 2 серпня 1960 р.

1. Спостереження режимних моментів.
2. Відкрите заняття: конструювання будиночка.
3. Аналіз заняття, режимних моментів.
4. Доповідь з досвіду роботи: «Виховання культурно-гігієнічних навичок у дітей», «Ознайомлення дітей з працею дорослих».
5. Практичне заняття: виготовлення іграшок-саморобок з природного матеріалу [3, арк. 27]. Оскільки у плані не вказано вікову групу, ми можемо констатувати, що методичне об'єднання проходило на базі одноступеневого дошкільного закладу, які у 60-х роках складали в сільській місцевості України ще переважну більшість і мали свою специфіку роботи.

У 1950–1970-ті роки однією з головних умов підвищення якості роботи не тільки опорних, а й усіх дитячих садків, було покращення матеріальної бази закладів і обладнання педагогічного процесу. Спостерігалося постійне невиконання бюджету по дитячих садках Міністерства освіти (за 1-ше півріччя 1950 р. виконання складало у містах — 45,8 %, у селах — 42,8 %) [2, арк. 4]. Економіка колгоспів теж довгий час не дозволяла взяти на свій бюджет повністю всі витрати з утримання та обладнання дошкільних установ. Аналіз архівних джерел дає можливість відстежити динаміку матеріально-технічного забезпечення дошкільних закладів сільських районів і підтвердити той факт, що значне покращення навчально-методичної та матеріально-технічної бази дитячих садків та ясел відбувалося, здебільшого, у передових колгоспах і радгоспах республіки.

Робота сільських опорних дошкільних закладів мала свої особливості: колективи безпосередньо на місцях вчили вихователів селищних, колгоспних і радгоспних садків правильно організувати навчальний процес, здійснювати виховні завдання, поглиблено працювати над окремими питаннями навчання і виховання дітей [1]. Увійшло в систему проведення занять з дітьми самими завідувачами для молодих вихователів і вчителів, що прийшли на роботу в дитячі садки [3, арк. 10].

Висновки. Отже, особливостями роботи опорних дошкільних закладів у 2 пол. ХХ ст. є те, що у дошкільних закладах створювались не тільки умови для підвищення компетентності працівників району, а й умови для перспективного розвитку самого колективу опорного дитячого садка. Педагоги, інший персонал постійно займалися самоосвітою, самовдосконаленням, підвищенням рівня своєї професійної майстерності в питаннях розробки та реалізації практичних рекомендацій щодо виховання, навчання та розвитку дітей дошкільного віку. Опорні дошкільні заклади сільської місцевості відіграли велику роль у становленні дошкільного виховання на селі.

До подальших напрямів дослідження окресленої проблеми належить вивчення питання щодо методичного забезпечення дошкільних закладів, курсової підготовки завідувачів дошкільних закладів в окреслений період.

ЛІТЕРАТУРА

1. Візньак О. Дійова допомога / О. Візньак // Дошкільне виховання — 1985. — № 2. — С. 22.
2. Звіт про роботу дитячих садків Сумської області за 1949–1950 н. р. // ДАСО, ф. Р-3552, оп. 2, спр. 22, арк. 33.
3. Річний звіт про роботу дошкільних закладів Сумської області за 1959–1960 н. р. // ДАСО, ф. Р-3552, оп. 2, спр. 121, арк. 34. ОЦ.
4. Богуславский М. Его ждал Большой театр, но он выбрал школу [Электронный ресурс] / Михаил Богуславский // Лидеры образования — 2005. — № 8–9. — Режим доступа: http://pedsovet.org/component/option,com_mtree/task,viewlink/link_id,1437/Itemid,118/. — Загл. с экрана.
5. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про освітній округ» від 27 серпня 2010 р. № 777 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=777-2010-%EF>. — Назва з титул. екрану.
6. Фребелевские общества [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://dic.academic.ru/dic.nsf/bse/145893/Фребелевские>. — Загл. с экрана.

В статье раскрываются вопросы функционирования опорных дошкольных заведений в сельской местности Украины и раскрывается их роль в развитии общественного дошкольного воспитания на селе.

Ключевые слова: опорные дошкольные заведения, детские садики, сезонные и летние колхозные площадки, сельские районы.

The article develops the questions of functioning of supporting preschool establishments in the rural area of Ukraine. It is also shown their role in the development of social upbringing in the village.

Key words: supporting preschool establishments, kindergartens, seasonal and summer collective farm grounds, village districts.

Мельніченко Т. В.,

методист навчально-методичного центру соціально-психологічних тренінгів Інституту психології та соціальної педагогіки Київського університету імені Бориса Грінченка, аспірант лабораторії логопедії Інституту спеціальної педагогіки НАПН України

ФОНОЛОГІЧНИЙ КОМПОНЕНТ МОВЛЕННЯ ЯК СКЛАДОВА ЧАСТИНА УСПІШНОГО ЗАСВОЄННЯ УЧНЯМИ З ТПМ ЗНАТЬ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

У статті розкрито особливості формування фонологічного компоненту мовлення в учнів з тяжкими порушеннями мовлення (ТПМ). Визначено поняття «фонологічний компонент» та його роль у подальшому успішному засвоєнні знань з навчальної дисципліни «Українська мова».

Ключові слова: тяжкі порушення мовлення, учні з тяжкими порушеннями мовлення, фонологічний компонент мовлення, засвоєння знань, навчальний предмет «Українська мова».